

بررسی اثرات نرخ ذخیره قانونی و داراییهای بانکها بر تسهیلات اعطایی بانکها (روش برآورد GMM)

دکتر شمس‌اله شیرین بخش^۱الناز جباری^۲

تاریخ دریافت: ۸۹/۰۱/۱۵ تاریخ پذیرش: ۸۹/۰۳/۲۰

چکیده

در این مقاله اثر دو متغیر نسبت سپرده قانونی و همچنین دارایی های بانکها را بر قدرت پرداخت وام و اعتبارات بانکها با استفاده از داده های پنل و روش GMM مورد بررسی قرار می دهیم . بدین منظور اطلاعات مربوط به چندین بانک دولتی کشور را جمع آوری کرده و با استفاده از یک الگوی پویای پنل و روش GMM اثرات دو متغیر مورد نظر را بر تسهیلات اعطایی بانکها مورد بررسی قرار دادیم. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می دهد که با وجود کاهش نسبت سپرده قانونی در طی سالهای اخیر این متغیر نقش چندانی بر قدرت میزان ارائه تسهیلات اعطایی بانکها نداشته است و در مقابل دارایی های بانکها (به عنوان ویژگی خاص بانکها) به مراتب تاثیر بیشتری بر متغیر وابسته داشته است. در نتیجه می توان چنین گفت که ابزار مورد نظر از مجموعه ابزارهای سیاست پولی یعنی نسبت سپرده قانونی که در هر دو سیستم ربوی و غیر ربوی جزو ابزارهای سیاست پولی محسوب می شود ، ابزار کارآمدی نمی باشد . علت این امر را در واقع می توان به سیاستهای تکلیفی دولت مرتبط دانست و در نتیجه آن را گواهی بر استقلال ضعیف بانک مرکزی جهت اجرای سیاستهای پولی برشمرد.

واژه های کلیدی: سیاستهای پولی، نرخ سپرده قانونی، تسهیلات اعطایی، داراییهای بانکها،

نرخ رشد GDP

۱- عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه الزهراء
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد دانشگاه الزهراء.

مقدمه

امروزه نظام بانکی، متشکل از بانک مرکزی و بانک های تجاری نقش عمده و رهبری کننده در کنترل فعالیت های اقتصادی و به گردش درآوردن چرخ های پیشرفت اقتصادی و اجتماعی ایفا می کنند. به طوری که، در ادبیات اقتصادی از نظام بانکی به عنوان قلب اقتصاد که متناسب با نیاز بخش های حقیقی خون (پول) در آن ها تزریق می کند، یاد می شود. شبکه گسترده بانک های تجاری با محوریت بانک مرکزی حداقل سه نقش مهم کلیدی را در اقتصاد ایفا می نمایند که عبارتند از رونق مبادلات، تجهیز و تخصیص بهینه منابع و اجرای سیاستهای پولی.

یکی از نقش های مهم نظام بانکی و به اعتقاد برخی مهمترین نقش آن کنترل و هدایت متغیرهای اساسی اقتصاد کلان از طریق اجرای سیاست های پولی می باشد. تنظیم و اجرای سیاستهای پولی و اعتباری از منظر قوانین مرتبط و تجربه کشورها، برعهده مقامات پولی و به طور مشخص بانک مرکزی و کمیته سیاست پولی (شورای پول و اعتبار) است. بانک های مرکزی برای ایفای نقش خود و اجرای سیاست های پولی جهت دست یافتن به اهداف اقتصادی، ابزارهای مختلفی را در اختیار دارند. این ابزارها در طول زمان دستخوش تغییراتی گردیده و در هر کشور با در نظر گرفتن خصوصیات خاص اقتصادی و سیاسی آن کشور متفاوت بوده و لذا کاربرد این ابزارها در زمان های متفاوت و در کشورهای مختلف باتوجه به تحولات و تفاوت ساختارهای اقتصادی و اجتماعی یکسان نمی باشد. انتخاب ابزارها و روش ها و کاربرد آن ها بستگی به شرایط اقتصادی و اجتماعی داشته و دارد (برای مثال، برخی از ابزارها (نرخ بهره) که در نظام بانکداری ربوی متداول بوده و کاربرد وسیعی دارند، در نظام بانکداری بدون ربا اساساً کاربردی ندارند) در این مقاله به بررسی میزان اثربخشی نرخ ذخیره قانونی به عنوان مهمترین ابزار سیاست پولی در ایران و داراییهای بانکها به عنوان ویژگی خاص هر بانک بر حجم تسهیلات اعطایی بانکها می پردازیم.

مبانی نظری

۱- بانک مرکزی و سیاست‌های پولی

یکی از وظایفی که امروزه بانک‌های مرکزی به عهده دارند اجرای سیاست‌های پولی^۱ می‌باشد. اهداف سیاست‌های پولی به عنوان مجموعه اقداماتی که مقامات پولی (بانک مرکزی) به منظور کنترل فعالیت‌های اقتصادی جامعه بکار می‌گیرند را می‌توان در تسریع رشد اقتصادی، ایجاد اشتغال کامل، تثبیت سطح عمومی قیمت‌ها، ایجاد تعادل در موازنه پرداخت‌های خارجی خلاصه نمود. بانک‌های مرکزی و مسئولین پولی کشورها برای اجرای سیاست‌های پولی و اعتباری از اهرم‌ها و ابزارهای ذیل می‌توانند استفاده نمایند^۲:

- ۱) نسبت ذخایر قانونی سپرده‌ها
- ۲) تسهیلات تنزیل مجدد و نرخ آن
- ۳) عملیات بازار باز
- ۴) کنترل مستقیم اعتبارات
- ۵) تعیین نسبت نقدینگی بانک‌ها

۲- نسبت ذخیره قانونی

در بسیاری از موارد بانک‌ها ملزم به نگهداری قسمتی از سپرده‌های تودیع شده نزد خود در بانک مرکزی می‌باشند. این نسبت را نسبت ذخیره قانونی و میزان سپرده مسدود شده در نزد بانک مرکزی را سپرده قانونی می‌نامند. ذخیره قانونی بانک‌ها به عنوان یکی از ابزارهای سیاست پولی در مقایسه با دیگر ابزارها از مزیت‌های زیادی برخوردار است. برای مثال، تأثیر استفاده از تغییرات نسبت ذخیره قانونی بانک‌های تجاری و تخصصی، در مورد تمام بانک‌های کشور ظاهر می‌شود.

۳- بانک مرکزی ایران و سیاست پولی در بانکداری بدون ربا

در نظام بانکداری سنتی، بانک مرکزی با استفاده از ابزارهایی چون «تغییر نرخ ذخیره قانونی»، «تغییر نرخ تنزیل مجدد»، «عملیات بازار باز» و «کنترل کیفی اعتبارات» گردش پول و اعتبار را در کل اقتصاد یا بخش‌های مورد توجه کنترل و هدایت می‌کند. در بانکداری

بدون ربا نیز ابزارهایی به این منظور طراحی و در اختیار بانک مرکزی قرار داده شده اند.^۳ این ابزارها را می توان به ترتیب زیر معرفی نمود:^۴

- ۱) تعیین نرخ ذخیره قانونی بانک ها نزد بانک مرکزی
- ۲) تعیین حداقل نرخ سود احتمالی برای سرمایه گذاری و مشارکت
- ۳) تعیین حداقل یا حداکثر نسبت سود بانک ها، در عملیات مشارکت و مضاربه.
- ۴) تعیین حداقل یا حداکثر نسبت سود بانک ها در معاملات اقساطی و اجاره به شرط تملیک، متناسب با قیمت تمام شده.
- ۵) تعیین انواع و میزان حداقل و حداکثر کارمزد خدمات بانکی.
- ۶) تعیین حداقل و حداکثر حق الوکاله بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری.
- ۷) تعیین نوع و میزان حداقل و حداکثر امتیازات موضوع ماده شش، و تعیین ضوابط تبلیغات برای بانکها.
- ۸) کنترل کیفی تسهیلات اعطایی.

در ایران در سالهای پس از انقلاب و به ویژه پس از اعمال قانون عملیات بانکی بدون ربا، ابزارهای سیاست پولی که مبتنی بر مکانیزم بهره بودند (نظیر سیاست تنزیل و عملیات بازار باز) از مجموعه ابزارهای سیاست پولی حذف و ابزارهای جدیدی به آن اضافه گردید . به این ترتیب بانک مرکزی می تواند علاوه بر ابزارهای غیر ربوی متعارف نظیر نسبت سپرده قانونی و سقفهای اعتباری ، بر طبق ماده ۲۰ قانون عملیات بانکی بدون ربا، از سایر ابزارهای مورد استفاده در بانکداری غیر ربوی که در بالا به آنها اشاره شد نیز به منظور اعمال سیاست پولی استفاده نماید.^۵

۴- دارایی های بانک

داراییهای یک بانک ، مصارف وجوه بانک هستند . بنابراین ، مدیریت داراییها تصمیم گیری در انتخاب بین انواع سرمایه گذاریها و تخصیص بین داراییها خواهد بود.^۶ بر اساس معیار نقدشوندگی (یا بازدهی) مصارف وجوه بانک را می توان به صورت اقسام کلی تری که از این جهت تا حدودی در یک مرتبه باشند دسته بندی کرد . این داراییها در

موارد مختلف برای تامین درجه نقد شوندگی، ایجاد درآمد و تامین اعتبار برای بازار موجود در حوزه فعالیت بانک استفاده می شوند .

مروری بر مطالعات انجام شده

موضوع سیاست های پولی و مکانیسم انتقال (کانال اعتباری) به طور وسیعی در سطح دنیا به عنوان مثال در کشورهای هلند ، ایتالیا و اتریش مورد بررسی قرار گرفته است. در اینجا به شرح مختصری از مقالات تهیه شده در خصوص مکانیسم انتقال سیاستهای پولی از کانال اعتباری در کشورهای مذکور می پردازیم :

مطالعه لئودی هان^۶

لئودی هان (۱۹۹۷) در مقاله خود به بررسی کانال اعتباری در هلند پرداخته است. این مطالعه یک تحلیل تجربی از نقش بانک ها در فرایند انتقال سیاست پولی در هلند ارائه می دهد. بدین منظور از اطلاعات ترازنامه تک تک بانک ها در بازه زمانی ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۷ استفاده شده است. تمرکز اصلی این کار بر روی واکنش اعطای وام به یک شوک سیاست پولی می باشد که واکنش متفاوت از انواع مشخص بانک ها را مدنظر قرار می دهد. ایده اصلی تحقیق این بوده است که برخی انواع بانک ها نسبت به سایر آن ها این توانایی را دارند که سیاست پولی را که منجر به کاهش سپرده گذاری می شود (یا منجر به افزایش هزینه تامین وجه می شود) جبران کنند، زیرا این دسته از بانک ها می توانند به راحتی وجوهی غیر از سپرده بیابند یا از دارایی های جاری خود بهره ببرند.

مقاله مورد نظر به شواهد تجربی و عینی کانال وام دهی بانک در هلند می پردازد و در این راه از اطلاعات بانک ها به طور جداگانه استفاده می کند. این تحقیق هم واکنش وام دهی و هم واکنش سپرده ها به شوک های پولی را مدنظر قرار می دهد. همچنین تفاوت در واکنش های انواع مختلف بانک را در نظر می گیرد. (بانک های بزرگ و کوچک، با نقدینگی کم و زیاد و با سرمایه گذاری کم و زیاد) . نتایج به دست آمده برای تامین وام نشان می دهد که کانال وام دهی در هلند موثر است. اما به شرطی که بین وام های با تضمین دولتی و بدون تضمین دولتی تمایز قائل شد. به ویژه نمونه ها و شواهدی وجود دارد که کانال وام دهی فقط برای وام بانکی تضمین نشده موثر است.

مطالعه لئوناردو گامباکورتا^۸

لئوناردو گامباکورتا (۱۹۹۸) در این مطالعه به بررسی وجود مکانیسم انتقال سیاست پولی از طریق کانال اعتباری در ایتالیا پرداخته است. در این مطالعه تاثیر کانال وام دهی سیاست پولی طی سال های ۱۹۹۸ - ۱۹۸۶ در ایتالیا مورد بررسی قرار گرفته است و در این راستا، عکس العمل سپرده ها و اعتبارات بانکی به این نوع سیاست ها، با استفاده از روش های اقتصادسنجی تجزیه و تحلیل شده است .

فرضیه " کانال وام دهی " مدعی وجود یک کانال انتقال سیاست پولی از طریق اعتبار بانکی می باشد . طبق یافته های کاشیاپ^۹ و استین^{۱۰} (۱۹۹۵) ، کانال وام دهی برای بانک های کوچک که ساختار سرمایه بسیار ساده ای دارند و اعتبار مالی شان تقریباً فقط با سپرده ها و سهام معمولی تامین می شود باید از اهمیت بیشتری برخوردار باشد.

نتایج این مطالعه نشان داده است که اندازه بانک ها در عکس العمل آن ها نسبت به این اثرات ، تاثیری ندارد هرچند در مورد وام دهی این اثرات اعمال می شوند. بانک های کوچک نسبت به بانک های بزرگ در برابر شوک های سیاست پولی حساس تر نمی باشند. این یافته را می توان با روابط نزدیکتر با مشتری توضیح داد. بانک های کوچکتر که روابط نزدیکی با مشتری دارند و می کوشند که سیال تر باشند، اثرات چنین سیاست های پولی بر تامین اعتبارشان را متعادل می کنند. این نتیجه که با نتایج به دست آمده از مطالعات آمریکا متفاوت است، با کارهای قبلی انجام شده بر روی میزان وام دهی ایتالیا سازگار است.

مطالعه والدراما و ماریا^{۱۱}

والدراما و ماریا (۲۰۰۱) در مقاله خود به بررسی کانال اعتباری از مکانیسم های انتقال سیاست پولی در اتریش پرداخته اند. در این مطالعه تاثیر سیاست پولی بر عملکرد بنگاهها به دلیل متاثر شدن بانکها از سیاست پولی ، از طریق مکانیزم کانال اعتباری مورد بررسی قرار گرفته است . در واقع در این مطالعه، تاثیر مستقیم سیاست پولی بر عرضه وام بانکها برآورد نشده است . بلکه به طور غیر مستقیم تاثیر این سیاستها بر عملکرد بنگاههای اقتصادی ناشی از مکانیزم کانال اعتباری برآورد شده است . به علت شرایط خاص اقتصاد اتریش ، وام گیری از سایر بنگاهها و یا موسسات مالی و اعتباری ، نقش زیادی در تامین

مالی بنگاهها داشته است. بنابراین در مطالعه حاضر، توجه اصلی بر روی اعتبار تجاری و رابطه وام دهی برای مکانیسم انتقال سیاست پولی در اتریش استوار بوده است. نتیجه حاصل از این مطالعه، حاکی از وجود کانال اعتباری در اتریش است و همین امر موجب می‌شود که اجرای سیاست پولی سختگیرانه، محدودیت تامین مالی بنگاهها را افزایش دهد چرا که هزینه های تامین مالی از منابع خارجی (تسهیلات بانکی) را افزایش می‌دهد. زیرا بانکها به دلیل وجود کانال اعتباری، با کاهش حجم سپرده هاشان مواجه شده و لذا قدرت وام دهی آنها نیز کاهش می‌یابد.

مطالعه علی اصغر لطفی و دکتر مهدی تقوی

علی اصغر لطفی و دکتر مهدی تقوی (۱۳۷۴) نیز در مقاله مشابهی به بررسی اثرات سیاست پولی بر حجم سپرده ها، تسهیلات اعطایی و نقدینگی نظام بانکی کشور طی سالهای ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۲ پرداخته اند. در این مقاله ضمن تبیین چارچوب بانکداری در دو نظام عملیات بانکی ربوی و نظام عملیات بانکی بدون ربا به بررسی وظایف بانک مرکزی در نظام های مذکور و نیز مبانی نظری سیاستهای پولی و مکانیزم انتقال ابزارهای آن در دو نظام عملیات بانکی ربوی و نظام عملیات بانکی بدون ربا اشاره شده است. سپس براساس یک مدل اقتصادسنجی و طبق یک برآورد ایستا نتایج حاصل از تاثیر شاخص سیاست پولی بر سه متغیر سپرده ها، تسهیلات و نقدینگی را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. بر اساس نتایج حاصل از تخمین ایستای مدل مزبور وجود کانال اعتباری در ایران ناچیز و به نوعی فاقد کارایی لازم می‌باشد.

مدل اقتصادسنجی

به منظور بررسی تاثیر سیاست پولی بر حجم اعتبارات نظام بانکی کشور و در واقع به منظور بررسی مکانیسم کانال اعتباری سیاست پولی، از مدل زیر استفاده شده است. الگوی استفاده شده برگرفته از کار تجربی ((کاشیپ))^{۱۲} و ((استین))^{۱۳} در سال ۱۹۹۵ می‌باشد الگوی استفاده شده در این مقاله به قرار زیر است:

$$\text{Fngi}_{it} = \mu_i + \alpha_1 \text{Fngi}_{it-1} + \alpha_2 \text{Mr} + \alpha_3 \text{Ltfi}_{it} + \alpha_4 \text{Gdps}_{t-1} + \varepsilon_t$$

که در آن :

$$i = 1, 2, 3, \dots, n$$

$$t = 1378, \dots, 1386$$

n = تعداد بانک ها

$Fngi$ = تسهیلات اعطایی بانک I در زمان t

Mr = شاخص سیاست پولی (نرخ ذخیره قانونی)

$Gdps$ = نرخ رشد تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶

Tfi = ویژگی خاص بانک (دارایی های بانک ها)

با توجه به مطالب بخشهای گذشته در خصوص سیاست های پولی در نظام بانکداری بدون ربای ایران، در تخمین مدل فوق از نرخ سپرده قانونی به عنوان شاخص سیاست پولی استفاده شده است. همانطور که قبلا نیز بیان شده یکی از مهمترین ابزارهای سیاست پولی در سایر کشورها، استفاده از مکانیسم بازار باز است که آن نیز بستگی مستقیم به نرخ بهره دارد و لذا در این کشورها، نرخ بهره می تواند به عنوان شاخص مناسبی از سیاست پولی تلقی شود. اما در ایران به دلیل عدم کاربرد ابزار بازار باز، دوگانگی بازار مالی کشور (وجود نرخ سود بانکی تعیین شده توسط مقام پولی و نرخ بهره بازار) و تعدد نرخ های سود (بسته به بخش های مختلف اقتصادی)، استفاده از نرخ بهره به عنوان شاخص سیاست پولی با اشکال مواجه خواهد بود. از این رو در این تحقیق از نرخ سپرده قانونی که تاثیر مستقیمی بر عملکرد نظام بانکی کشور می گذارد، به عنوان شاخص سیاست پولی استفاده شده است. در مدل فوق از نرخ رشد تولید ناخالص داخلی به عنوان متغیر کنترل استفاده شده است تا تاثیر پیشرفت های اقتصاد کلان بر متغیر وابسته مدل به حساب آورده شود. در واقع به کارگیری این متغیر این امکان را به ما می دهد که حرکات ادواری و تغییرات نرخ سپرده قانونی و حتی نرخ بهره را تحت کنترل درآوریم. همچنین در مدل فوق برای بررسی اثر یکی از ویژگی های خاص بانک ها که تغییر میزان و مدیریت ترکیب آن تا حد زیادی در اختیار خود بانک ها می باشد، از متغیر دارایی های بانک ها استفاده کرده ایم تا مقایسه ای بین متغیری که تحت اختیار بانک مرکزی تغییر می یابد (نرخ ذخیره قانونی بانک ها) و متغیری که تحت اختیار خود بانک ها کاهش یا افزایش نمی یابد داشته باشیم و

دریابیم که اثر کدام متغیر نامبرده بر متغیر وابسته مدل (تسهیلات اعطایی بانک‌ها) بیشتر است. در مدل مزبور از لگاریتم متغیرها (در صورت نیاز) استفاده نموده ایم. مدل مورد استفاده در این تحقیق برگرفته از مدل تجربی کاشیپ^{۱۴} و استین^{۱۵} در سال ۱۹۹۵ در خصوص بررسی کانال اعتباری در ایتالیا بوده و از آن جا که در مدل مذکور نیز از برآوردکننده GMM استفاده شده و با توجه به کارایی و مزایای زیاد این برآورد کننده در این مقاله نیز بررسی کانال اعتباری در ایران با استفاده از مدل تجربی کاشیپ و استین (با اعمال پاره‌ای از تغییرات) و برآورد کننده GMM صورت پذیرفته است.

داده‌های مورد استفاده با توجه به ترازنامه بانک‌های دولتی شامل بانک‌های توسعه صادرات، صادرات، تجارت، ملی، کشاورزی، سپه، مسکن، رفاه، ملت و صنعت و معدن از طریق روش‌های داده‌های ترکیبی Panel و به روش GMM برای سال‌های ۱۳۷۸ - ۱۳۸۶ انتخاب شده است.

بررسی ایستایی متغیرها

در داده‌های پنل همچون داده‌های سری‌های زمانی لازم است ایستایی متغیرها و در صورت لزوم همگرایی آنها را مورد بررسی قرار دهیم. در داده‌های پنل نیز در صورتی که متغیرها ایستا نباشند الگوی رگرسیون حاصل می‌تواند یک الگوی کاذب به حساب آید. بدین جهت در این تحقیق و پیش از برآورد الگو به بررسی ایستایی متغیرها پرداخته ایم که در این بین از روش‌های آزمون ایستایی متغیرها فقط آزمون لوین-لین-چو (LLC)^{۱۶} مورد استفاده قرار گرفته است. در این آزمون فرضیه صفر بیانگر وجود ریشه واحد در متغیر مورد نظر (ناایستایی) می‌باشد. بنابراین اگر آماره حاصل منجر به رد فرضیه صفر و به عبارتی قبول فرضیه مقابل گردد می‌توانیم نتیجه‌گیری نماییم که متغیر مورد نظر ایستا می‌باشد. در این آزمون یک الگوی رگرسیون کمکی به قرار زیر برآورد می‌گردد:

$$\Delta Y_{it} = \alpha Y_{it-1} + \sum_{j=1}^{p-1} \beta_{ij} \Delta Y_{it-j} + X'_{it} \delta + \varepsilon_{it}$$

سرانجام با استفاده از آماره زیر نسبت به ایستایی یا نایستایی متغیرها تصمیم‌گیری می‌شود:

$$= \frac{t_p - N T \hat{\sigma}_E^{-1} \hat{\sigma} \hat{\rho} \mu_{mt}}{\sigma_{mt}} t_p^*$$

نتایج حاصل از آزمون LLC برای متغیرهای مطالعه ما، در جدول زیر آورده شده است. این نتایج نشان می‌دهد که متغیرها در سطح (level) مانا هستند.

جدول (۱-۴) - نتایج آزمون LLC متغیرها در سطح

متغیرها	علامت اختصاری	Prob
تسهیلات اعطایی	Fngi	0.0000
نرخ ذخیره قانونی	Mr	0.0000
دارایی بانکها	Ltfi	0.0006
نرخ رشد تولید ناخالص داخلی	Gdps	0.0000

منبع: محاسبات تحقیق

با عنایت به اینکه متغیرهای مورد استفاده در این مطالعه در سطح مانا بودند لذا از بررسی آزمون همگرایی اجتناب نموده و به برآورد مدل مورد نظر می‌پردازیم.

تخمین مدل

همان‌گونه که پیش‌تر گفته شد الگوی مورد نظر در این تحقیق با استفاده از داده‌های پنل برای سالهای ۸۶-۷۸ و برای ۹ بانک تبیین شده است و با استفاده از روش عمومی گشتاورها (GMM) برآورد گردیده است.

جدول (۲-۴) - نتایج برآورد ضرایب متغیرهای مدل

نام متغیر / مدل	ضریب	انحراف معیار	Prob
Fngi(-1)	0.445	0.105	0.0001
Mr	-0.041	0.007	0.0000
Ltfi(-1)	1.284	0.206	0.0000
Gdps(-1)	-4.90E	2.87E	0.0924

منبع: محاسبات تحقیق

حال به بررسی نتایج حاصل از برآورد این الگو می‌پردازیم. همانگونه که از نتایج حاصل می‌توان مشاهده نمود تمامی نتایج منطبق بر انتظارات مبانی نظری بوده و علاوه بر آن با توجه به مقدار احتمال حاصل (prob) تمامی متغیرها از جهت مبانی نظری و آماری مورد قبول می‌باشد. ضریب مربوط به متغیر نسبت سپرده قانونی همانگونه که انتظار می‌رفت دارای علامت منفی بوده اما مقدار آن دور از انتظار می‌تواند باشد به این صورت که در کوتاه مدت یک درصد تغییر در نسبت سپرده قانونی تنها به میزان ۰/۰۴ درصد بر قدرت پرداخت وام و اعتبار بانکهای مزبور تاثیر داشته است. در مقابل متغیر دارایی بانکها تاثیری به مراتب بیشتر داشته است که این نکته می‌تواند در واقع به آنچه که ما از آن به عنوان قدرت پول آفرینی بانکها یاد می‌کنیم مربوط باشد.

نتیجه گیری و بحث

با توجه به آنچه که از برآورد الگو با استفاده از یک الگوی پویای پنل بدست آمده است می‌توان به طور خلاصه چنین نتیجه گیری کرد که در سیستم بانکی ایران نسبت ذخیره قانونی به عنوان یکی از ابزارهای سیاست پولی که هم در نظام ربوی و هم غیر ربوی جزو ابزارهای مهم اجرای سیاست پولی می‌باشد، از کارآمدی لازم برخوردار نیست در نتیجه بانک مرکزی که در واقع مجری سیاست های پولی می‌باشد قادر نیست به کمک این ابزار تاثیر قابل توجهی بر قدرت پرداخت وام و اعتبار بانکها و در نتیجه عرضه پول داشته باشد. در مقابل، متغیر دیگری که تحت عنوان دارایی بانکها از آن استفاده کرده ایم، از توان و قدرت بیشتری در ارتباط با قدرت پرداخت تسهیلات بانکی داشته است. البته می‌توان نتیجه حاصل برای متغیر نسبت سپرده قانونی را ناشی از تعیین تسهیلات تکلیفی از طرف دولت دانست که خود این مطلب بیانگر این موضوع است که بانک مرکزی به دلیل نداشتن استقلال لازم نمی‌تواند از ابزارهای سیاست پولی به نحو موثر استفاده نماید. بنابراین در این ارتباط شاید بتوان چنین نتیجه گیری نمود که افزایش نقدینگی در جامعه ارتباط چندانی با سیاستهای پولی که بانک مرکزی مجری آن می‌باشد ندارد. بلکه این دولت است که با اعمال سیاستهای پولی و در واقع حاکمیت مالی، قدرت

پول آفرینی بانکها را محدود کرد. و در مقابل نقش اصلی را در افزایش نقدینگی در جامعه دارد.

فهرست منابع

- ۱) امیدی نژاد، محمد، (۱۳۸۶)، گزارش عملکرد نظام بانکی کشور در سال ۱۳۸۵. تهران : موسسه عالی آموزش بانکداری ایران.
- ۲) امیدی نژاد، محمد، (۱۳۸۷)، گزارش عملکرد نظام بانکی کشور در سال ۱۳۸۶. تهران : موسسه عالی آموزش بانکداری ایران.
- ۳) بهمنی، محمد و بهمنی، محمود، (۱۳۸۲)، بانکداری داخلی ۱، تهران : موسسه عالی بانکداری ایران، ۱۳۸۲.
- ۴) بهمنی، محمود و دیگران، (۱۳۸۰)، عملیات بانکی داخلی ۲، تهران : موسسه عالی بانکداری ایران.
- ۵) ترازنامه همه بانکهای دولتی طی سالهای ۸۲-۱۳۸۷.
- ۶) تقوی، مهدی و لطفی، علی اصغر، (۱۳۸۵)، «بررسی اثرات سیاست پولی بر حجم سپرده‌ها، تسهیلات اعطایی و نقدینگی نظام بانکی کشور طی سالهای ۱۳۸۲-۱۳۷۴»، پژوهشنامه اقتصادی. تهران : پژوهشکده اقتصادی.
- ۷) توتونچیان، ایرج، (۱۳۷۵)، اقتصاد پول و بانکداری. تهران : موسسه تحقیقات پولی و بانکی.
- ۸) ختایی، محمود و دانه کار معصومه، (۱۳۷۳)، «آثار رشد پولی قابل انتظار و غیر قابل انتظار بر محصول کل (GNP)، مطالعه موردی: اقتصاد ایران طی سالهای ۶۹-۱۳۵۰» مجموعه مقالات چهارمین کنفرانس سیاستهای پولی و ارزی. تهران: موسسه تحقیقات پولی و بانکی.
- ۹) ساسان گهر، پرویز، (۱۳۸۳)، گزارش عملکرد نظام بانکی کشور در سال ۱۳۸۲. تهران : موسسه عالی آموزش بانکداری ایران.

- ۱۰) سلیمانی، مریم، (۱۳۸۸)، «آزمون تئوری هیکیچر-اوهلین-ساموئلسون در تجارت درون صنعت ایران»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی.
- ۱۱) شیرین بخش، شمس الله و حسن خونساری، زهرا، (۱۳۸۴)، کاربرد *eviews* در اقتصادسنجی. تهران: پژوهشکده امور اقتصادی.
- ۱۲) ضیایی، منوچهر، (۱۳۷۲)، «مجموعه قوانین پولی و بانکی و سایر قوانین مربوطه»، بانک مرکزی ایران، موسسه تحقیقات پولی و بانکی.
- ۱۳) فرجی، یوسف، (۱۳۷۷)، پول و ارز و بانکداری. تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
- ۱۴) کریمی، سید محمد و دیگران، (۱۳۸۵)، گزارش عملکرد نظام بانکی کشور در سال ۱۳۸۴. تهران: موسسه عالی آموزش بانکداری ایران.
- ۱۵) کریمی، سید محمد و ساسان گهر، پرویز، (۱۳۸۴)، گزارش عملکرد نظام بانکی کشور در سال ۱۳۸۳. تهران: موسسه عالی آموزش بانکداری ایران.
- ۱۶) کمیجانی، اکبر و علوی، سید محمود، (۱۳۷۳)، «اثر متقابل رشد و تورم در ایران: یک تحلیل اقتصادسنجی با تاکید بر علل تورم و منابع رشد». مجموعه مقالات نهمین کنفرانس سیاستهای پولی و ارزی، تهران: موسسه تحقیقات پولی و بانکی.
- ۱۷) گتاک، سابراتا، (۱۳۷۷)، اقتصاد پول در کشورهای در حال توسعه. ترجمه علی حسین صمدی، تهران: موسسه تحقیقات پولی و بانکی.
- ۱۸) موسویان، عباس، (۱۳۸۴)، بانکداری اسلامی. تهران: پژوهشکده پولی و بانکی.
- ۱۹) مهرگان، نادر و سیدحمیدرضا اشرف زاده، (۱۳۸۷)، اقتصادسنجی پانل دیتا. تهران: موسسه تحقیقات تعاون دانشگاه تهران.

- 20) Bean, Charles-Larsen, Jean and Nikolov, Kalin (2001), "Financial Friction and the monetary Transmission Mechanism: Evidence and policy Implications", Internet.
- 21) Blundell, R. and S. Bond (2000): " GMM Estimation with persistent Panel Data: An applications to Production Functions", *Econometric Review*.
- 22) Charles S. Morris and Gordon H. Sellon, jr, (2005) "Bank lending and monetary policy: Evidence on a Credit Channel", Internet.

- 23) Greene , William H.(2003): Economic Analysis; Fifth edition, prentice hall .
- 24) krylova,Elizaveta, ,(2002). "The credit channel of monetary policy" , institute for Advanced Studies,Vienna,Internet.
- 25) Leo De hann (2001),"The credit channel in the Netherlands:evidence from bank balance sheets",internet.
- 26) Leonardo, gambactora,(2001).,"Bank-specific characteristics and monetary policy transmission: The case of Italy".ECB Working paper series ,No.103
- 27) Nualtranee,June,"Transmission Mechanism of monetary policy" , Internet.
- 28) tamborini , Roberto and fiorentini , Ricardo (2001),"The monitory transimtion mechanism in Italy: the credit channel and a missing ring" , internet.
- 29) Valderrama,maria (2001) ,"credit channel and investment behavior in Austria: A micro – econometric approach",Internet

یادداشت‌ها

I- Monetary policy.

- ۲- ایرج توتونچیان ، اقتصاد پول و بانکداری ، ص ۳۴۷
- ۳-عباس موسویان ، بانکداری اسلامی ، ص ۱۷۷
- ۴- این ابزارها از فصل چهارم، ماده (۲۰) قانون بانکداری بدون ربا استخراج شده اند .
- ۵-عباس موسویان ، بانکداری اسلامی ، ص ۱۵۰.
- ۶- سید محمد کریمی ، علی مزیکی ،محمد رضا طوسی ،سید جواد توحیدی، گزارش عملکرد بانکها در سال ۸۴ ، ص ۲۹
- 7- Leo De Hann " The eredit channel in the nether lands : Evidence from Bank Balance sheets " , Internet , (2001)
- 8- Leonardo , Gambacorta (2001) , " Bank – Specific characteristics & Monetary policy Transmission : the case of Italy " , Internet
- 9- kashyap
- 10- stein
- 11-Valderrama , maria (2001) , " credit chnnel & investment behavior in austria : A micro-econometric approach " , internet .
- 12- kashyap
- 13- Stein
- 14- Kashyap
- 15- Stein
- 16- Levin , Lin , Chu

